

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Rumänien 2007

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

I Rumänien respekteras i regel de mänskliga rättigheterna. Den utbredda korruptionen i kombination med bristande resurser samt alltjämt kvardröjande attityder från ett långvarigt kommunistiskt samhällssystem bidrar dock fortfarande till brister på detta område.

Rumänien blev medlem i EU den 1 januari 2007. Endast begränsade framsteg vad gäller reformeringen av rättssystemet och en utveckling mot ett mer oberoende rättsväsende har härefter kunnat noteras.

I mars 2005 antogs en ny handlingsplan och strategi för reform av rättsväsendet. En ny kriminallag är under utarbetande men det är fortfarande osäkert när denna kommer att kunna träda i kraft. Regeringen och parlamentet har föreslagit kontroversiella ändringar i den gällande brottsbalken.

I kampen mot korruptionen noteras visserligen framsteg bland annat genom att en lag om en så kallad National Integrity Agency antogs under året men även här återstår arbete, inte minst på lokal nivå, liksom i kampen mot organiserad brottslighet. Korruptionen är omfattande främst inom rättsväsendet och den offentliga förvaltningen liksom inom hälso- och sjukvården, vilket innebär problem såväl vad gäller EU:s post-monitoringprocess som i allmänt MR-avseende. Den anti-korruptionsmyndighet som bildades under riksåklagaren, har under året varit föremål för debatt men såväl detta liksom det särskilda direktoratet under inrikesministeriet anses dock allmänt professionella av EU:s experter. Ännu har få mål lett till åtal. En särskild lag om penningtvätt trädde i kraft i december 2002. En nationell myndighet som arbetar med förebyggande och bekämpning av penningtvätt har inrättats.

Allmänt noteras ytterligare framsteg vad gäller barns rättigheter i Rumänien. Antalet barn på institution fortsätter minska och levnadsförhållandena för de återstående har förbättrats. Många barn har också återförenats med sina

familjer eller placerats i fosterhem. För barn med handikapp som är svåra att placera kvarstår dock problem.

Endast begränsade framsteg har uppnåtts vad gäller situationen för fysiskt eller psykiskt funktionshindrade som bor på institution. Övergången till andra vård- och boendeformer fortsätter men fler åtgärder behövs mot överbeläggningen på kvarvarande institutioner. En handlingsplan antogs för 2006-2009 och ett nationellt center för psykisk sjukdom har etablerats med syfte att koordinera psykiatrireformen.

En strategi- och handlingsplan för bekämpande av handel med människor och barn har antagits för perioden 2006-2010, och en nationell myndighet med syfte att samordna, utvärdera och övervaka statliga institutioners insatser mot människohandel finns sedan ett år tillbaka. Verksamheten inriktas även till viss del på att utveckla de stöd- och skyddsåtgärder som erbjuds offer för människohandel vilka återvänder till Rumänien, i stor utsträckning sköts dessa av NGO:er och det satsas fortfarande inga större resurser. Enligt IOM, *International Organization for Migration*, har den interna människohandeln ökat i Rumänien på senare år. Rumänien utgör såväl ursprungsland- och transit och destinationsland.

Rumänien har under de senaste åren gjort vissa framsteg vad gäller minoritetsskydd. En lag mot diskriminering av minoriteter och för multikulturalism och jämställdhet diskuteras sedan länge i parlamentet. En nationell strategi för romer antagits och den nationella roma-myndighetens kapacitet till viss del har stärkts, men implementeringen går långsamt och romerna utsätts alltjämt för diskriminering och trakasserier. Media och enskilda journalister utsätts fortfarande i viss mån för påtryckningar från myndigheter, enskilda politiker och näringslivet. Det händer även att journalister tvingas avslöja sina källor.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Rumänien har ratificerat alla de sex centrala konventionerna på området mänskliga rättigheter:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (ICCPR), samt de fakultativa protokollen om enskild klagorätt och avskaffandet av dödsstraffet. De periodiska rapporterna för rapport nummer fem, med deadline 1999, samt för rapport nummer sex, med deadline 2004, är ännu inte överlämnade.
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ICESCR). Rapporterna nummer tre (1994), fyra (1999) och fem (2004) är ännu inte överlämnade.
- Konventionen om avskaffande av alla former av rasdiskriminering (CERD). Rapporterna nummer 16 (2001), 17 (2003) och 18 (2005) är ännu inte överlämnade.

- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW), samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr (CAT) Det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har undertecknats men ännu inte ratificerats.
- Rapporterna nummer två (1996), tre (2000) och fyra (2004) är ännu inte överlämnade.
- Konventionen om barnets rättigheter (CRC) samt de fakultativa protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn. Rapport tre och fyra väntas i oktober 2007. Dock har ännu inte rapport nummer ett (2004) överlämnats gällande det tillhörande protokollet om barn i väpnade konflikter. Detsamma gäller för rapport nummer ett (2004) gällande det tillhörande protokollet om handel med barn.
- 1951 års flyktingkonvention samt 1967 års flyktingprotokoll, ratificerade 1991.
- Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, ratificerad 2002.
- Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionshinder undertecknades i september. Det fakultativa protokollet ej undertecknat.
- Konventionen mot påtvingade försvinnanden är inte undertecknat.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

1991 års grundlag förbjuder tortyr. Av statsmakten sanktionerade mord eller utomrättsliga avrättningar förekommer inte. Försvinnanden har inte heller rapporterats. Däremot finns det enligt rumänska Helsingforskommittén ett antal vittnesmål om misshandel, kränkande behandling och trakasserier på polisstationer och i fängelser, liksom flera rapporter om dödsfall under misstänkta förhållanden. Romabefolkningen är i detta hänseende särskilt utsatt.

Vid polisinspektion i häkten i nio län under maj- juni 2006 upptäcktes inga fall av brott mot de mänskliga rättigheterna. Tre fall av klagomål om icke acceptabel behandling från polisens sida har inkommit till åklagarmyndigheten.

Antalet fångar i rumänska fängelser sjönk under 2006 och det finns nu ca 32 290 fångar i landets fängelser. Förhållandena i många av landets fängelser är emellertid fortfarande mycket dåliga. Problem med överbefolkning kvarstår och inte sällan får interner sova i skift, då två personer ofta tvingas dela säng. De hygieniska förhållandena är svåra, tillgången till hälsovård och läkemedel begränsad och TBC och andra sjukdomar utbredda. De flesta interner har ingen möjlighet att arbeta under sin fängelsetid, utan vistas i sina celler 23

timmar om dygnet, med en timmes rast per dag om det finns tillräckligt med personal. Personalbrist är ett stort problem. Ofta sitter kvinnor och män på samma anstalter.

Antalet tillåtna besök och matpaket har gradvis ökat och man har på sina håll inlett yrkesträningsprogram för att bidra till de intagnas framtida integrering i samhället. EU anser dock att ytterligare ansträngningar krävs för att flytta häktade från tillfälligt förvar på polisstationer till häkten.

Fysiskt våld och kränkande behandling är vanligt förekommande och fortfarande rapporteras om polisövergrepp inklusive våldsanvändning och dödsfall. Den juridiska kontrollen är svag och det är sällsynt att sanktioner utdöms eller disciplinära åtgärder vidtas. Polismisshandel utreds i de flesta fall, men utredningarna är ofta utdragna och insynen i dem bristfällig. Dessutom leder de sällan till åtal eller fällande domar. Även här är romer särskilt utsatta.

Ett nytt förslag till ny strafflag från 2004, som dock ännu ej har trätt i kraft, gör det lättare att utdöma andra straff än fängelse för minderåriga. Man har även utvecklat ett system med särskilda ungdomsdomstolar. I juni 2006 antogs också en lag som skiljer mellan olika anstalter; maximalt säkra, slutna, halvslutna och öppna anstalter. Lagen möjliggör även förbättringar i fängelsemiljön och stärker domarnas översyn av straff som avtjänas.

Regeringen antog emellertid i september 2007 kontroversiella ändringar i den gällande brottsbalken som kan komma att träda i kraft under 2008. Bland förslagen nämns:

- Polisen får inte inleda en förundersökning mot någon misstänkt utan att i förväg underrätta vederbörande om saken.
- En förundersökningen måste läggas efter sex månader om den inte lett till åtal.
- En anhållen person måste släppas om dess advokat inte infinner sig i rätten inom 24 timmar.
- Ekonomiskt brottslighet där värdet understiger nio miljoner euro skall inte betraktas som ett allvarlig brott.

Förslagen har ännu inte trätt ikraft då presidenten vägrat godkänna dem men kan innebära stora svårigheter för rumänska myndigheter att undersöka och åtala en rad olika allvarliga brott, inklusive de som rör organiserad brottslighet och korruption. Organisationer för mänskliga rättigheter menar dock att förslaget om max 6 månader för förundersökningen inte är en dålig idé. De inblandade behöver då inte vänta i flera år på en rättegång. Å andra sidan kan detta innebära att förundersökningen läggs ned efter sex månader i brist på bevis.

4. Dödsstraff

1991 års grundlag förbjuder dödsstraff.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Frihetsberövanden på politiska grunder utan rättegång rapporteras inte förekomma. Vissa korruptionsutredningar har dock anklagats för att vara politiskt motiverade. Anhängare till yogarörelsen *MISA, Movement for Spiritual Integration with the Absolute*, hävdar vidare att man regelbundet utsatts för trakasserier alltsedan 1990-talet. Under året väcktes ett nytt åtal mot dess ledare och ett tjugotal anhängare för bland annat människohandel, rasism och ekonomisk brottslighet. Anklagelser om polisövergrepp och andra kränkningar har även framkommit från bland annat rumänska Helsingforskommittén.

Inga restriktioner gällande inrikes- och utrikesresor förekommer.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Det rumänska rättsväsendet har fyra instanser med Högsta domstolen som sista överprövningsorgan, även för militärdomstolarna. Till dessa ska läggas en författningsdomstol, som prövar lagstiftningens förenlighet med författningen. Proceduren för tillsättande av domare och åklagare har reviderats och justitieministerns roll har reducerats. Högsta domarrådet för övervakning och disciplinären (Superior Council of the Magistracy, *CSM*), har börjat arbeta mer aktivt och har numera eget ansvar för anställande och befordran av domare och åklagare, liksom för disciplinära åtgärder mot dessa. Rådet är dock fortfarande föremål för debatt. Arbete återstår för att öka transparens och effektivitet.

Domstolarna i Rumänien är formellt självständiga i sin verksamhetsutövning. Domstolschefens tidigare rätt att styra mål till vissa domare, vilken har kritiserats av EU-kommissionen, har numera formellt avskaffats. Ny lagstiftning har införts, men ännu inte genomförts fullt ut, för att öka rättsväsendets oberoende och effektivitet. Korruption, bristande personella resurser och överbelastade domstolar försvagar alltjämt rättssäkerheten i landet och rättsväsendet är generellt sett långsamt och ineffektivt. Många mål skjuts upp vilket gör att parterna kan få vänta i flera år på en dom. En omfattande IT-reform pågår och för närvarande har ett elektroniskt handläggningssystem för att underlätta administrativa processer införts i mer än hälften av landets 237 domstolar.

Ständigt nya lagförslag och ändringar i den rumänska lagstiftningen leder till att domarna på sina håll tillämpar lagarna olika. Det är svårt att hålla sig uppdaterade om den senaste lagändringen vilket leder till rättsosäkerhet.

Arbetet med att reformera polisväsendet har givit positiva resultat. Genom en lag från 2002 fick polisen civil istället för militär status. Detta gäller även gränspoliserna. Rättsliga processer mot poliser äger därmed numera rum i civila instanser istället för militära domstolar. Frågetecken har funnits kring den delvis militariserade säkerhetstjänsten och det finns ett behov av ny lagstiftning som dock försenats på så att ledarskapet bytts ut flera gånger de senaste åren. I december tillsattes den före detta utrikesministern Mihai Razvan Ungureanu till chef för utrikessäkerhetstjänsten, SIE vilket ses som en förnyring och modernisering av organisationen. Den inrikes säkerhetstjänsten heter SRI. De

speciella militärdomstolar som dömer militärer erbjuder liten insyn för utomstående och har kritiserats av MR-grupper..

Korruptionen i Rumänien fortsätter att vara ett allvarligt och utbredd problem på alla nivåer i samhället men främst inom polis och rättsväsende, utbildningsväsendet samt hälso- och sjukvården. Rumänien hamnade 2007 på 70:e plats av 180 i organisationen *Transparency International's* ranking av upplevd korruption i världens länder. År 2006 låg Rumänien på 85:e plats av 158 länder. Den sittande regeringen säger sig ha den politiska viljan att ta itu med korruptionen och kampen mot korruptionen har högsta prioritet, då denna inte bara var ett av huvudmålen för EU:s kritik utan även anses utgöra ett hot mot den nationella säkerheten. Sedan Rumäniens inträde i EU har dock mycket lite hänt på anti-korruptionsområdet.

Regeringen har antagit en handlingsplan mot korruption för perioden 2005-2007. Immuniteten för före detta parlamentariker har lyfts. En nationell antikorrupsionsmyndighet, DNA har inrättats direkt under riksåklagaren, liksom ett direktorat under inrikesministeriet för att undersöka korruption inom rättsväsendet. Ständiga konflikter mellan den numera avgångne justitieministern Tudor Chiuariu och åklagarna vid DNA har dock försvårat arbetet. En lag om inrättandet av en mycket omdiskuterad myndighet, *National Integrity Agency*, ANI med syfte att utreda misstanke om politikernas olagligt införskaffade tillgångar, antogs i juni med regeringsdekret men ännu har inga medlemmar utsetts varför myndigheten inte kunnat börjat sin verksamhet.

Lagar och myndigheter finns således i stor utsträckning på plats, men hittills har relativt få undersökningar lett till åtal och fällande domar. Dessa har till stor del handlat om affärsmän och endast ett fåtal av åtalen har rört korruption på hög nivå inom staten. Utredningen och åtalet mot den förre premiärministern Adrian Nastase under våren 2006 innebar därmed ett genombrott. Detta försvagades emellertid av ett utslag i konstitutionsdomstolen, som gick ut på att även tidigare ministrar av rättviseskäl (!) skulle åtnjuta immunitet. Under året har det förts en debatt kring vem som har rätt begära utredning av ministrar och parlamentariker för korruption men efter yttrande av Konstitutionsdomstolen äger presidenten denna rätt.

Åtalade anses formellt oskyldiga tills de är dömda. I brottmål ger man rättshjälp åt ett begränsat antal kategorier av svarande. Rättshjälp erbjuds också om den svarande inte har råd med advokat eller av rätten bedöms oförmögen att själv sköta sitt försvar. I tvistemål finns inget krav på att erbjuda rättshjälp, men parterna kan begära sådan, antingen från domstolen eller från advokatsamfundet.

Lagen förbjuder frihetsberövande i mer än 24 timmar utan arresteringsorder. Enligt nyligen genomföra ändringar i brottslagen kan man inte frihetsberöva någon utan arresteringsorder från en åklagare. Den misstänkte måste även underrättas innan tex. avlyssning kan ske. Häktning utöver den tiden, högst sammanlagt 180 dagar, kan endast beslutas av domstol. Det rapporteras om fall där häktade hålls i fängelser tillsammans med dömda i strid med såväl rumänsk som internationell rätt. Organisationer för mänskliga rättigheter menar dock att lagen rörande häktningstider inte följs och att polisen försummar att informera

medborgarna om deras rättigheter. Häktningstiden i väntan på rättegång kan i vissa fall uppgå till flera år (lagligen upp till halva den maximala fängelsestid som den åtalade riskerar). Denna tid räknas sedan bort från strafftiden om den häktade fälls.

Straffmyndighet inträder vid 16 år. Även för misstänkta ungdomsbrottslingar är långvarig häktning i väntan på rättegång vanlig. Det händer att minderåriga förhörs utan närvaro av förälder eller juridiskt ombud och att föräldrarna inte ens underrättas. När så sker får de besöka häktet endast en gång per vecka. Domstolar kan utdöma andra straff åt minderåriga än fängelse, t.ex. olika former av samhällstjänst, och ger numera högre prioritet åt rehabilitering än bestraffning av ungdomarna.

Fängelsesystemet omorganiserades i oktober 2004. Numera finns 36 anstalter (varav 25 med maximal säkerhetsnivå), en för kvinnor och två för minderåriga. Över 4000 anställda har tillkommit men fortfarande saknas 20 procent av personalstyrkan. Det går en anställd på fem fångar och den tilldelade budgeten är inte tillräcklig. Antalet interner har minskat från 35 199 i oktober 2006 till 32 292 i juli 2007. Då man anser sig ha plats för ungefär 37 000 fångar har problemet med överfulla fängelser minskat något, men den rumänska Helsingforskommittén menar att problemet fortfarande kvarstår. Det inkommer klagomål om dålig behandling även om förbättringar har skett. Fortfarande är dock anstalterna trångbodda, läkarvården dålig eller närmast obefintlig och sociala aktiviteter för de intagna saknas. Situationen för minderåriga i landets fängelser anses särskilt angelägen. Romerna är överrepresenterad i brottsstatistiken. Man uppskattar att minst 18 procent av internerna utgörs av romer.

Ombudsmannainstitutionen, vilken för övrigt Sverige lämnat stöd till, upprättades 1997 och är indelad i en avdelning för medborgerliga och politiska rättigheter och en för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Ombudsmannen är emellertid tämligen osynlig i debatten och hans roll inte helt klar för allmänheten. Ombudsmannen kan enbart kontrollera och rekommendera - inte fatta beslut eller vidta straffåtgärder. Många ärenden avskrivs då de inte faller inom ramen för ombudsmannens mandat. Däremot har institutionen sedan oktober 2003 möjlighet att kommentera ny lagstiftnings förenlighet med grundlagen före dess ikraftträdande.

En nationell antidiskrimineringsmyndighet, CNCD inrättades 2002. Myndigheten, som är fristående under parlamentets kontroll, utreder diskrimineringsmål av alla slag. Myndigheten tog emot 785 anmälningar under året varav 264 togs upp för behandling. En mycket stor del av dessa härrörde från det sociala området medan en något mindre handlade om etnisk diskriminering. Myndighetens budget har hittills varit tämligen begränsad och först under detta året anser man sig ha erhållit en rimlig budget för att genomföra sitt arbete. Företrädare för civila samhället anser att lagstiftningen ska ändras så att CNCD även får möjlighet att utfärda rekommendationer samt eventuella sanktioner.

7. Straffrihet

Rapporter om polisövergrepp inklusive onödig våldsanvändning och dödsfall förekommer alltjämt. Att disciplinära åtgärder vidtas efter klagomål är sällsynt, än mindre att straff utdöms. Polismisshandel utreds i vissa fall, även om utredningarna ofta är utdragna och insynen i dem bristfällig.

Helsingforskommittéen i Rumänien menar att våldsbrott begångna av poliser sällan anmäls då man vet att poliser ofta slipper åtal. Även här är romer särskilt utsatta.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Framsteg kan noteras inom yttrande- och tryckfrihet. Påtryckningar från myndigheter och politiker mot media anses ha minskat under den nuvarande regeringen. Konstitutionen förbjuder censur. Det finns ett flertal av statsmakterna oberoende medier. Revideringen av strafflagen 2004 innebär bland annat att "förolämpning" avskaffas som brott och att förtal inte längre skall kunna ge fängelsestraff.

Icke desto mindre kvarstår vissa problem rörande mediefriheten. De flesta TV- och radiostationer står, liksom de flesta tidningar, i olika grad i ekonomiskt eller annat beroendeförhållande till antingen politiker eller affärsmän.

Dessutom är det företag som ansvarar för distributionen av alla tidningar statligt. Rumänien hamnade på 42:e plats av 167 granskade länder i *Reportrar utan gränser*'s ranking av pressfriheten i världen 2007.

Konstitutionen garanterar förenings- och församlingsfrihet, vilket respekteras av statsmakten. Rätten att fritt ansluta sig till politiska och fackliga organisationer är tillgodosedd. Kraven som ställs för att få bilda politiska partier har dock höjts, vilket gör det svårare för nationella minoriteter eller regionala intressegrupper att registrera nya partier. Religionsfrihet garanteras i konstitutionen.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Rumänien är en parlamentarisk republik, enligt det franska systemet, med en president och en premiärminister. Parlamentet består av två kamrar; senaten (140 ledamöter) och deputeradekammaren (345 ledamöter). Administrativt är landet indelat i 42 län (så kallade judet) och dessa är i sin tur indelade i städer, kommuner och byar. En lag om den lokala administrationen ändrades senast 2004, men inga större framsteg har gjorts i implementeringen av denna. Lagen har också svagheter gällande uppdelningen av ansvar mellan det lokala och det nationella styret i Rumänien.

I Rumänien råder politisk pluralism med flerpartisystem. Det finns en opposition med reella möjligheter att agera, även om flera partier, inte minst socialdemokraterna (PSD) för närvarande befinner sig i en djup förtroendekris. Upprepade anklagelser och avslöjanden om maktmissbruk och korruption undergräver allmänhetens förtroende för de politiska institutionerna och leder till att de demokratiska spelreglerna luckras upp. Enligt *Transparency*

Internationals senaste rapport är korruptionen är fortfarande ett stort problem på alla nivåer i samhället. Rumänska parlamentsledamöter och regeringsmedlemmar är numera skyldiga att vid varje årsskifte inkomma med en offentlig redovisning av sina finansiella tillgångar.

Kvinnor är fortfarande svagt representerade i de politiska institutionerna. För närvarande finns ingen kvinna bland regeringens 18 ministrar och endast 46 av parlamentets 468 ledamöter är kvinnor.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Rumänien har ratificerat de åtta centrala ILO-konventionerna om mänskliga rättigheter, inklusive de två som rör icke-diskriminering i arbetslivet. Enligt *Romani Crisis*, en av de största organisationerna för romernas rättigheter, finns det brister gällande integration av romer på den officiella arbetsmarknaden och diskriminering är vanligt förekommande. Konsekvensen blir att romer tvingas arbeta svart, emigrera eller bli beroende av det sociala skyddsnetet.

Trots antagen lagstiftning om jämställdhet i arbetslivet har kvinnor fortfarande betydligt sämre möjligheter att uppnå höga positioner, såväl inom den offentliga som inom den privata sektorn.

Fackföreningarna är i teorin, men inte alltid i praktiken, oberoende. Dessa har rätt att förhandla kollektivt, även om de avtal som kommer till stånd ibland är svåra att genomföra på ett konsekvent sätt. Statsanställda har rätt att kollektivförhandla om allt utom sina löner, vilka bestäms av regeringen. Strejkrätten har förbättrats något sedan 1999, men det är på grund av tidsödande och besvärliga procedurer fortfarande svårt att utlysa strejker. Anställda inom justitie-, försvars- och inrikesministerierna är förbjudna att strejka, liksom domare och åklagare. Fackföreningarna spelar en relativt underordnad roll inom de flesta branscher.

Lagen föreskriver 40 timmars arbetsvecka med övertidsersättning för arbete därutöver och på helger. Betald semestertid varierar mellan 18 och 24 dagar per år. Det finns arbetarskyddsnormer för de flesta industrier, även om graden av efterlevnad varierar, bl. a då utbildad övervakningspersonal saknas.

Tvångs- och barnarbete är förbjudet enligt lag, men handel med kvinnor och barn i prostitutionssyfte förblir ett allvarligt problem (se avsnitt 13). Minimialder för förvärsarbete är 16 år, men 15-åringar kan anställas med målsmäns tillåtelse och "i enlighet med deras fysiska utveckling, färdigheter och kunskaper". Rumänien ratificerade ILO:s konvention om förbud mot vissa former av barnarbete 2000. Icke desto mindre är barnarbete i form av tiggeri, gatuförsäljning, oombedd vindrutetvätt vid trafikljus etc. ett utbrett och erkänt problem. Det finns inget klart statistiskt samband mellan barnarbete och etnicitet. Med romers sociala och ekonomiska exklusion i beaktande hävdar man dock att romska barn löper störst risk att hoppa av skolan och börja arbeta och de riskerar även att bli offer för trafficking.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Den rumänska sjukvården brottas fortsatt med problem. De finansiella resurserna är otillräckliga, administrationen ineffektiv, korrruptionen utbredd och hälsovårdspolitiken i alltför hög grad inriktad på medicinering och eftervård snarare än på förebyggande åtgärder. Sjukvårdens infrastruktur är omodern och dåligt underhållen. I en nyligen publicerad studie gjord av *Solidarity Federation*, ett yrkesförbund för personal inom hälsovården, uppges så många som 60% av alla hälsovårdande institutioner vara kraftigt underbemannade.

Trots att sjukvård enligt lag är kostnadsfri styrs tillgången till även den mest grundläggande hälsovård i praktiken av patientens ekonomiska resurser. Sjukvården är en av de sektorer i samhället som är mest korruperad. I princip varje sjukhus har en "privat" prislista med hur mycket patienten måste betala. Fattiga patienter är således beroende av välvilliga släktingar och vänner för att få vård. Dessutom får läkare och sjuksköterskor ofta betala för att få anställning vid ett sjukhus. Enligt *Transparency International* har inga större förändringar skett under 2007 beträffande den höga korrupsionsgraden inom sjukvården.

Romerna är eftersatta även inom hälso- och sjukvården. Det faktum att de ofta saknar identitetshandlingar försvårar tillträdet till adekvat vård. Även språket kan vara ett problem. Vidare bidrar det faktum att inte alla romska barn deltar i skolundervisningen till att kunskapen om hälsovård är bristfällig inom denna folkgrupp.

Psykvården i Rumänien har efter flera avslöjanden om vanvård under de senaste åren kritiserats särskilt hårt av såväl EU som enskilda organisationer. Undernäring, trångboddhet samt brister i hygien och uppvärmning har rapporterats från många vårdinstitutioner, liksom brist på personal och läkemedel. I andra fall läggs psykiskt friska personer in på psykiatriska institutioner i brist på andra boendeformer eller möjligheter till återintegrering i samhället.

12. Rätten till utbildning

Alla rumänska barn har rätt till kostnadsfri utbildning och skolplikt i tio år. I den rumänska skolan råder generellt sett brist på såväl kvalificerad personal som ändamålsenliga lokaler. Klassrummen är ofta överfulla och det råder brist på utbildningsmateriel och tekniska hjälpmedel.

Situationen för landets universitetsstudenter är besvärlig, med minimala statliga studiebidrag. Flertalet av landets studenter arbetar därför parallellt med studierna.

Näst efter hälsovården och rättssystemet anses utbildningssektorn vara mest korruperad i Rumänien. Flera fall av fusk vid examen och antagningsprov har avslöjats och det är inte ovanligt att man kan köpa sig såväl en utbildningsplats som en examen.

Utbildningssektorn är ett av de områden där situationen för romerna förbättrats de senaste åren. Bland annat finns vissa pilotprojekt inom skolväsendet som syftar till positiv särbehandling (kvotering) för romabefolkningen samt särskilda kontaktpersoner (själva romer) som hjälper romska barn och deras föräldrar i kontakterna med skola och myndigheter. Trots detta kvarstår en rad problem. Undersökningar utförda av enskilda organisationer tyder på att uppemot 25 procent av de romska barnen i skolpliktig ålder inte går i skolan och att ytterst få av dem som går i skolan fortsätter att studera efter de obligatoriska 10 åren. Orsaken tros vara en svårare ekonomisk situation med brist på kläder och skolmateriel hos denna grupp. Bland romerna beräknas omkring 50 procent vara analfabeter.

Utbildningsministeriet har vidtagit åtgärder mot segregationen av studenter av annan etnisk bakgrund än rumänsk. Olika projekt och program har implementerats av utbildningsministeriet, bland annat inom EU-kommissionens PHARE-program "Equal access to education of disadvantaged groups, with focus on Roma".

Enligt rumänsk lag har alla nationella minoriteter rätt att, på begäran, få undervisning inte bara i sitt modersmål, utan även i andra skolämnen på sitt modersmål. För närvarande finns det endast en skola i landet där undervisning all undervisning sker på romani. Romerna själva menar dock att detta istället skulle kunna leda till ytterligare segregering med särskilda skolor som undervisar i romani. Kunskaper i det rumänska språket är dock ett krav för godkänt avgångsbetyg.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Enligt officiella siffror lever omkring 25 procent av befolkningen under fattigdomsgränsen, de flesta på landsbygden. Man bör dock beakta att många fortfarande har sin utkomst i den "gråa" sektorn. Minimilönen i Rumänien är 390 RON, vilket också är detsamma som många får i pension. Detta motsvarar ca 1100 SEK. Medellönen ligger på ca 980 RON i månaden, vilket motsvarar ca 2770 kr.

Tillgången till bostäder var tidigare dålig, men har förbättrats även om det är mycket dyrt att både hyra och köpa sin bostad, särskilt i Bukarest. I samband med att hyreslägenheter säljs ut till privat ägande har priserna ökat kraftigt. Kvaliteten på bostäderna varierar och många familjer är trångbodda. Många bostäder, särskilt på landsbygden, har problem med vattentillförsel och uppvärmning. Det är ofta vanligt förekommande med elavbrott även i huvudstaden.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

All form av diskriminering är förbjuden enligt anti-diskrimineringslagen. I maj 2002 trädde lagen om lika behandling och möjligheter för kvinnor och män i kraft. Där förbjuds all direkt och indirekt diskriminering mellan könen inom alla områden och principen om lika lön för lika arbete slås fast. Kvinnor har

således formellt samma rättigheter som män. I praktiken förekommer dock diskriminering.

Hustrumisshandel, våld mot kvinnor samt sexuella trakasserier är utbrett och utreds sällan. I våldtäktsfall kräver lagen såväl läkarintyg som ett vittne för att åtal skall kunna väckas, vilket leder till att flertalet utredningar läggs ned. Förövaren kan också undvika straff om han gifter sig med offret. I en undersökning gjord 2005 svarade 28 procent av de tillfrågade rumänska kvinnorna att de någon gång har blivit utsatta för våld av sin partner (verbalt 28, fysiskt 15 eller sexuellt 3 procent). Våld mot kvinnor i hemmet är vanligare på landsbygden (31 procent) än i storstaden (27 procent). Under första halvan av 2006 fick rumänsk polis ta emot 549 fall våldtäkter. Våldtäkt inom familjen tros dock vara starkt underrapporterat. Straff för våldtäkt är från 3-10 års fängelse. I början av 2004 upprättades en särskild myndighet för att förebygga och bekämpa våld i hemmet. Dock har kritik riktats från FN vad gäller uppföljningen av lagens resultat.

2002 antogs en lag om jämställdhet (den första i sitt slag i Rumänien) med fokus på likabehandling i arbetslivet. Dessutom inkluderas skrivningar om arbetsgivaransvar för att förebygga och bestraffa sexuella trakasserier på arbetsplatsen. En nationell handlingsplan för jämställdhet har antagits. En myndighet för jämställdhetsfrågor upprättades 2005.

Kvinnor är dock sämre representerade på arbetsmarknaden än män, innehar mer sällan höga poster och deras relativa inkomst är lägre. De senaste åren har en svag förbättring kunnat skönjas. Antalet kvinnor i parlamentet har sedan 2000 nästan fördubblats till 46 av 468 ledamöter. För närvarande finns inga kvinnor i regeringen men den tillträdande justitieministern är kvinna.

Internationella och nationella enskilda organisationer har spelat en viktig roll i jämställdhetsarbetet. Antalet rumänska enskilda organisationer som arbetar med jämställdhet ökar stadigt. I dag finns det omkring ett 70-tal organisationer som fokuserar på kvinnofrågor, verksamma inom mänskliga rättigheter, stöd till kvinnor inom arbetslivet, studier i jämställdhet och socialhjälp.

Rumänien är såväl ursprungs-, som transit- och destinationsland vad gäller människohandel av kvinnor och barn. Rumänien utgör ett transitland för kvinnor från forna Sovjetunionen (främst Moldavien, Ukraina och Ryssland) till EU-länder eller Balkan. Också den interna människohandeln uppges öka. International Organisation for Migration (IOM) uppskattar att så många som 20 000-30 000 kvinnor varje år lämnar Rumänien som offer för människohandel. Majoriteten av de kvinnor som faller offer för människohandel luras iväg genom att de erbjuds fiktiva arbetskontrakt som dansöser, servitriser, barnflickor, sekreterare etc. Kontaktpersonen i dessa fall är ofta släktingar eller bekanta.

En lag om bekämpande av människohandel trädde i kraft i november 2001 och syftar till att stödja dess offer. Den anses dock i viss mån verkningslös eftersom procedurerna för hur offer identifieras är oklara. Den nationella handlingsplanen mot människohandel 2006-2010 trädde i kraft i augusti, men EU-kommissionen anser att det finns arbete kvar för att förbättra gällande arbete med traffickingoffer i Rumänien. Flera ministerier och myndigheter uppges vara engagerade i arbetet, även om främst enskilda organisationer

arbetar med stöd till offren. En särskild polisstyrka har satts upp under och över 50 åklagare arbetar särskilt med fall som rör människohandel.

2004 skapades en nationell myndighet för arbete med offer för människohandel, liksom ett forskningsinstitut. Bland de frivilliga organisationer som arbetar mot trafficking råder det delade meningar om hur väl denna fungerar. Bland annat anses att myndigheten alltför mycket inriktar sig på den polisiära delen av arbetet och för lite på stöd till offren. En orsak anses vara att man inte erhåller tillräckliga medel. En databas med statistik över offer – unik i sitt slag hävdar man - finns sedan januari 2007. Myndigheten har även en särskild telefonlinje dit offer för trafficking kan vända sig. Dock kan man endast ringa från en fast telefon då telefonsamtal från en mobil inte är möjligt. En ny lag om skydd för brottsoffer trädde i kraft 2005. Enligt beslut av regeringen har utländska offer för trafficking rätt att stanna 90 dagar i Rumänien för att återhämta sig och för att eventuellt samarbeta med myndigheterna. Enligt uppgift är det emellertid endast rumänska offer som erbjuds hjälp.

Det finns ett antal så kallade "shelters" i Rumänien, där offer för människohandel får hjälp att återanpassa sig till samhället. Det som fanns i Bukarest har dock lagts ned till följd av brist på resurser. Man planerar att totalt upprätta 15 regionala boendecenter (för tillfället finns 4), med tre anställda på vardera. Framför allt är det dock många enskilda organisationer som arbetar med förebyggande åtgärder, rådgivning, telefonhjälp, rättshjälp, medicinsk och psykologisk hjälp, socialt stöd etc. Bristande statliga resurser uppges samt minskande internationellt stöd efter EU-medlemskapet.

Den nationella myndigheten mot trafficking noterar att sedan EU-inträdet då den europeiska arbetsmarknaden öppnades upp faller nu även allt fler män offer för trafficking. Det rör sig här oftast om arbetsrelaterad trafficking och inte sällan ser sig denna grupp inte som offer vilket gör att mörkertalet sannolikt är stort. Särskilt har denna företeelse under året rapporterats förekomma i Tjeckien.

15. Barnets rättigheter

Rumänien har anpassat sina lagar till FN:s barnkonvention. EU-kommissionen ansåg i den sista översynsrapporten inför anslutningen att framsteg har gjorts gällande barnets rättigheter i Rumänien. Dock finns det fortfarande arbete kvar, särskilt vad gäller funktionshindrade barn.

Arbetet med att stänga stora, omoderna institutioner har gått framåt och barn placerats i mer familjeliknande miljöer. Moderna alternativ har skapats för de minsta barnen och barn med särskilda behov. De flesta av de 85 största institutionerna är idag stängda. Det arbete som återstår gäller framför allt funktionshindrade som ofta är svårplacerade. Förhållandena på barnhemmen är numera oftast acceptabla, dock inte alltid i de återstående stora institutionerna. Enligt de senaste officiella uppgifterna minskar antalet barn som befinner sig på statliga institutioner och uppgår till 27.188 medan 49.000 bor i foster- eller ersättningsfamiljer.

Levnadsförhållandena har förbättrats och socialstödssystemet omorganiserats till att omfatta mer familjestöd. Socialstödet har dessutom decentraliserats och ett arbete pågår för att bättre samordna arbetet mellan myndigheter som är ansvariga för barn och familjer, adoptioner och handikappade. Finansiering saknas dock fortfarande i stor utsträckning även om budgeten för barnskyddsverksamhet har ökat. Mycket av arbetet är fokuserat på preventiva åtgärder, för att hindra att barn överges eller lämnas bort.

Nya lagar rörande skyddet för barn och adoption i enlighet med FN:s barnkonvention och Europakonventionen om mänskliga rättigheter trädde i kraft den 2005. Internationell adoption är endast tillåten om den som adopterar är far- eller morförälder till barnet.

En amerikansk rapport från MDRI (*Mental Disability Rights International*) 2006 pekade på fortsatta brister i vården av funktionshindrade barn. Man sade sig ha funnit utsultna barn inne på psykiatriavdelningar för vuxna. Den rumänska regeringens egna rapport menade dock att de amerikanska uppgifterna till stor del var felaktiga.

Regeringen samarbetar med många internationella organisationer och frivilligorganisationer inom alla områden som rör barns rättigheter. Flera barn-, daghem och andra aktiviteter för barn i svårigheter drivs också av utländska hjälporganisationer. För svårplacerade barn med handikapp har man tillsatt en arbetsgrupp som skall studera och förbättra deras levnadsförhållanden.

Barnmisshandel är ett utbrett och svåråtkomligt problem, som sällan anmäls och där den preventiva lagstiftningen är bristfällig.

Många barn lever fortfarande på gatan, främst i Bukarest. Antalet gatubarn i Rumänien har uppskattats till ett par tusen. Bland dessa barn är drogmissbruk och sjukdomar inte ovanligt. *Coalition Against Trafficking in Women (CATW)* menar att 5 % av dessa barn är inblandade i prostitution i Rumänien och de ser även en ökning av trafficking av rumänska gatubarn till Tyskland och Holland för sexuella ändamål. Enligt en undersökning gjord av enskilda organisationer och arbetsmarknadsministeriet från oktober 2005 utnyttjas dessutom 5 av 100 barn mellan 5 och 17 år som arbetskraft.

Det förekommer fortfarande att minderåriga sitter i häkte i väntan på rättegång. Eftersom häktningstiden dras av från en fängelsedom, men inte från tid som tilldöms på ungdomsvårdsanstalter, begär många minderåriga att få fängelsestraff i stället för att hamna på ungdomsvårdsanstalt.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

I Rumänien finns ett tjugotal erkända nationella minoriteter. De i särklass största grupperna utgörs av romer och etniska ungrare.

Författningen och vallagarna garanterar varje erkänd etnisk minoritet en representant i parlamentets deputeradekammare, förutsatt att minoritetens politiska organisation uppnår minst 5 procent av det genomsnittliga antal röster som krävs för att vinna ett mandat. Lagar har dock införts som gör det svårare

för minoritetsgrupper att registrera nya politiska partier. Efter valet 2004 sitter 18 representanter för olika minoritetspartier i deputeradekammaren (parlamentets andra kammare). Det ungerska partiet, UDMR är medlem av regeringen och har 32 platser i hela parlamentet. Det finns dock endast en romsk parlamentsledamot. I Barbulesti, en mindre stad utan för Bukarest valdes för första gången en rom till borgmästare i oktober förra året. *Pro-Europe Ethnic Roma Party* vann valen i staden som vars invånare till 95 procent är romer.

I och med Rumäniens nya författning från 2003 fick personer som tillhör etniska minoriteter rätt att tala sitt eget språk i domstolsförhandlingar rörande civilmål.

2002 antogs ett regeringsbeslut om förebyggande och straff för alla former av diskriminering. Syftet var att underlätta anmälan och lagföring av brott mot personer tillhörande minoriteter. Ett *Nationellt råd för bekämpande av diskriminering* (CNDD) upprättades för att identifiera och bestraffa sådana brott. CNCD undersöker diskriminering inom olika områden, bland annat diskriminering mot romer, mot kvinnor eller män, mot sexuella minoriteter samt mot hiv-smittade människor. CNCD uppger att de flesta anmälningar rör etnisk diskriminering.

Enligt den senaste folkräkningen (2002) uppgår romabefolkningen till omkring 560 000 (2,5 procent). Den verkliga siffran är dock, enligt Europeiska kommissionen och andra bedömare, sannolikt mellan 1,8 och 2,5 miljoner, vilket skulle motsvara mellan 8 och 11 procent av landets befolkning.

Romerna i Rumänien lever till stor del under fattigdomsgränsen, är socialt och ekonomiskt marginaliserade, underutbildade, till stor del arbetslösa, med undermåligt boende, dålig hälsovård och ofta föremål för diskriminering och trakasserier. Romer är oftare än andra grupper drabbade av sjukdomar och undernäring. Vidare är olika former av hälsoutbildning ofta svårtillgängliga för romer, vilket i negativ riktning har påverkat till exempel vaccineringsnivån, sexualkunskapen samt insikten om effekter av drogmissbruk. Den utbredda avsaknaden av intyg och ID-handlingar, vare sig det beror på ointresse eller misstro från romerna själva eller brister och fördomar hos myndigheter, är ett av de största hindren mot romernas deltagande i samhället. Romer utan ID-kort erkänns inte som minoritet och utestängs därmed från olika former av stöd och hjälp från regeringen. Bristen på ID-handlingar, fasta bostäder och sjukvårdsförsäkringar försvårar ytterligare tillgången till adekvat och kontinuerlig sjuk- och tandvård.

Andelen romska barn som går i skolan är låg och ännu lägre ju högre upp man kommer i utbildningssystemet. Romernas situation på arbetsmarknaden är också svår och arbetslösheten mycket hög.

De flesta problem och brister som nämns ovan uppmärksammas i regeringens "Strategi för att förbättra romernas situation", som antogs 2001. Omkring 400 så kallad romaexperter har inom ramen för strategin tillsatts att arbeta i ministerier, prefekturer och lokala myndigheter. Vissa framsteg har skett främst inom hälsovårds- och utbildningsområdena, där särskilt utbildade kontaktpersoner, själva romer, hjälper romafamiljerna i deras kontakter med

hälsovårdsinstitutioner och skolor. Genomförandet av strategin drivs till stor del av de romaorganisationer som är partners i de olika projekten.

Tillsammans med åtta andra länder deltar Rumänien i satsningen "Decade of Roma Inclusion 2005-2015", som lanserades i Sofia 2005. Rumänien har därmed åtagit sig att följa en handlingsplan angående utbildning, hälsovård, boende, kultur och diskriminering.

Lagen om förebyggande av och sanktioner mot all diskriminering har ändrats för att motsvara EU-krav och säkerställa nationella anti-diskrimineringsmyndighetens oberoende. Ett särskilt kontor under premiärministerns kansli, National Roma Office, har till uppgift att övervaka romernas situation och genomförandet av romastrategin. Framstegen har emellertid hittills varit små, bland annat till följd av brist på personal och budget även om dess administrativa kapacitet har stärkts med bl. a regionala kontor.

Sida finansierar sedan ett par år tillbaka ett UNDP-projekt för upprättandet av så kallade Community Centers, det vill säga stödcenter för romer i olika städer. Där erbjuds de bland annat hjälp att skaffa id-kort, hälsoutbildning, information om sociala rättigheter, hjälp med att hitta jobb samt att ta igen förlorad utbildning eller omskola sig.

Nationella rådet mot diskriminering agerar aktivt, men fortfarande förekommer trakasserier och diskriminering framför allt på lokal nivå vad gäller tillgången till boende, social service och arbetsmarknad. Romer utsätts fortfarande för institutionellt våld och förolämpningar, speciellt av polisen. *Romani Crisis*, en av de största rumänska organisationerna som arbetar med romafrågor, menar att de mest aktuella problemen för närvarande är illegala evakueringar av romer från deras bostäder samt det övervåld som poliser ofta använder i sådana situationer. Inget alternativt boende erbjuds de romer som evakueras från sina hem och det händer att de evakueras till miljöfarliga områden. Medvetenheten om romers situation och om romastrategin är allmänt låg, särskilt i de kommuner där illegala evakueringar äger rum.

Under året väckte flera anti-romska uttalanden av höga politiska företrädare i Rumänien mycket uppmärksamhet. I maj 2007 uttalade sig presidenten nedsättande om både kvinnor och om romer. I september var det premiärministerns tur och även utrikesministern slant med tungan under året.

Situationen för de etniska ungrarna, nära 7 procent av Rumäniens befolkning (cirka 1,5 miljoner) utvecklas positivt. De etniska ungrarna är främst bosatta i landets norra och västra delar. I vissa län i Transsylvanien är den ungerska befolkningen till och med i majoritet. Det förekommer ingen officiell diskriminering mot ungrare i Rumänien, men väl en relativt utbredd ömsesidig misstro. Det ungerska partiet med 32 platser i parlamentet (varav 10 i senaten och 22 i deputeradekammaren) har ett relativt stort inflytande i politiken, särskilt vad gäller minoritetsfrågor. Det finns ett ungerskspråkigt universitet i Rumänien. Det är privat och till största delen finansierat av den ungerska staten. Dessutom har andra universitetet ungerskspråkiga fakulteter. Genomförandet av lagstiftningen beträffande tillgång till förvaltning och rättsväsende på ungerska är tillfredställande. Mer kan dock göras inom

polisväsendet. Det finns en mindre grupp ungrare, szeklerna som kräver oberoende och som under förra året sökte anordna lokala folkomröstningar om detta.

Religionsfrihet garanteras av författningen och respekteras generellt i praktiken. Majoriteten (omkring 86 procent) av Rumäniens befolkning tillhör den rumänsk-ortodoxa kyrkan. I religionsfrihetslagen betecknas denna alltså som den "nationella kyrkan".

Högerextrem press har vid upprepade tillfällen publicerat antisemitiska artiklar och tidigare har från officiellt håll Rumäniens roll i Förintelsen vid flera tillfällen förnekats. 2003 upprättade dåvarande regeringen emellertid en internationell kommitté av historiker, ledd av Elie Wiesel, för att utreda Förintelsen i Rumänien. Kommitténs rapport offentliggjordes 2004 och lade ansvaret på rumänska myndigheter för att upp till 380 000 rumänska och ukrainska judar bragtes om livet. President Traian Basescu har därefter i ett tal gjort det första offentliga erkännandet av Rumäniens skuld i Förintelsen. En särskild rumänsk åminnelse dag för Förintelsen den 9 oktober har instiftats. Utbildning om Förintelsen infördes nyligen men är inte obligatorisk i skolan.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsidentitet

Först 2001 blev det lagligt att vara homosexuell i Rumänien. Då utfärdade den rumänska regeringen ett dekret som avskaffade den artikel i strafflagen som kriminaliserade homosexuella handlingar. Vidare trädde en lag i kraft i januari 2002 som straffbelägger alla former av diskriminering baserad på ras, nationalitet, språk, religion, social status, ålder, kön eller sexuell läggning.

I juni år genomfördes Pridefestivalen för tredje gången i Bukarest, organiserad av *ACCEPT* som arbetar för homosexuellas rättigheter. *The International Gay and Lesbian Human Rights Commission (IGLHR)* berömde Rumänska myndigheter för att de upprätthöll säkerheten för 250 000 deltagarna i festivalen. Samma dag som Pridefestivalen hölls en motdemonstration vars syfte var att söka hindra Pridedeltagarnas marsch varpå polis ingrep. Flera präster deltog i motdemonstrationen som organiserats av högerextrema grupper.

18 Flyktingars rättigheter

Rumänien har undertecknat 1951 års flyktingkonvention med 1967 års tilläggsprotokoll. Den rumänska konstitutionen garanterar asylrätt i enlighet med de internationella avtalen. Det fanns tidigare en myndighet för flyktingfrågor som sorterade under inrikesministeriet och utgjorde första asylinstans. En ny lag avseende flyktingar trädde i kraft 2001 och ytterligare lagar uppges ha utarbetats. Lagstiftningen kan nu till stor del sägas vara i linje med internationell standard. Flyktingar har nu lagstadgad tillgång till språkutbildning, yrkesutbildning, arbetsmarknad, social- och hälsovård samt gratis uppehälle i statliga flyktingförläggningar i högst ett år. Bristande resurser gör det dock svårt för flyktingar att komma i åtnjutande av dessa rättigheter. Svenska Migrationsverket har tidigare genomfört ett så kallat twinningprojekt i Rumänien, som bland annat lett till en ny utlänningslag. Inom ramen för projektet utarbetades även en nationell migrationsstrategi som började gälla i

2004. En självständig utlänningsmyndighet inrättades 2004 men sedan i år är denna och myndigheten för flyktingfrågor omorganiserade till en *National Bureau for Aliens*.

Bilaterala återtagandeavtal avseende såväl rumäner som tredjelandsmedborgare, har slutits med ett flertal länder. Inga utlänningar kan utvisas till länder där deras liv sätts i fara.

Det finns numera tre flyktingförläggningar i själva Bukarest. Den sammanlagda kapaciteten uppgår nu till 1 440 platser. Asylsökande får, förutom gratis logi och sjukvård, bidrag för mat, kläder, transport och andra utgifter. Erkända flyktingar får bidrag motsvarande det som gäller arbetslösa. De uppmuntras bistås även i viss mån med att finna arbete. Flyktingar har samma sociala rättigheter som rumäner. Rumänien ses av de asylsökande i första hand som ett genomgångsland på vägen till västeuropeiska länder.

Rumänien har fått mycket beröm av UNHCR för hanteringen av uzbekiska flyktingar under vintern och våren 2005-2006. Flera av dessa flyktingar placerades bl.a. i Sverige. En så kallad *Transiton Facility* etableras nu i Timisoara i samarbete med UNHCR där flyktingar från bland annat Irak ska vistas i väntan på att bli placerade i sina mottagarländer.

19. Funktionshindrades rättigheter

Även om förbättringar kan noteras är villkoren för funktionshindrade och psykiskt sjuka på institution fortsatt svåra. Situationen för de psykiskt sjuka är särskilt svår och vården starkt underfinansierad. Rapporter om våld och vanvård är vanliga. Lagen om skydd för människor med ”psykiska störningar” från 2002 är ännu ej genomförd. En strukturell reform är påbörjad.

Funktionshindrade saknar lagstadgad hjälp för att få tillträde till byggnader och kollektivtrafik. Eftersom kollektivtrafiken inte är anpassad till funktionshindrades behov kan många inte utnyttja de av staten subventionerade transportrabatter som finns. Funktionshindrade barn som bor på institutioner är särskilt utsatta.

Ansvar för frågor rörande funktionshindrade ligger sedan 2003 hos en egen myndighet. Rumänien har börjat tackla problemen som en del av en större reform av den sociala sektorn. Målet är att stänga stora institutioner och utveckla alternativ och bland annat stöd till familjer. En upplysningskampanj riktad mot allmänheten förbereds också för att öka medvetenheten om funktionshindrades rättigheter. Rumänien har undertecknat FN-konventionen om funktionshindrades rättigheter.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

I Rumänien finns ett antal enskilda organisationer, av vilka ett flertal arbetar med mänskliga rättigheter. Ambitionsnivån och möjligheten till inflytande varierar dock. Den rumänska Helsingforskommittén, ACCEPT (som arbetar för homosexuellas rättigheter), Romani Criss (som bevakar romers intressen),

Open Society Foundation och Rädda Barnen är några exempel på aktiva organisationer, som även får ett visst genomslag i debatten och i viss mån kan påverka lagstiftningen. Ett problem för många NGO:er är minskande internationellt finansiellt stöd efter EU-inträdet.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

Såväl FN-organen som EU, OSSE och Europarådet bedriver verksamhet i Rumänien inom olika områden. De har en pådrivande inverkan på myndigheterna och verksamma enskilda organisationer. Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter besökte t ex Rumänien i september 2007 och under våren höll OSSE en stor toleranskonferens i Bukarest. Sidas verksamhet i Rumänien begränsas till stöd till ett roma-projekt. Den svenska organisationen IM, Individuell Människohjälp, är fortfarande mycket aktiv i Rumänien. Till följd av EU-inträdet har såväl det internationella intresset som den internationella finansieringen för rumänska civila samhället minskat.

Ambassaden i Bukarest har i samarbete med bland andra den lokala Rädda Barnen-organisationen under året bjudit in den svenska barnombudsmannen för ett seminarium om barns rättigheter samt genomfört ett seminarium om Corporate Social Responsibility. Mot bakgrund av det minskande stödet till det civila samhället är det av fortsatt stor vikt att fortsätta stödja Rumänien med expertutbyten samt via olika EU-program framöver.